

Mjälga

Mjälga är ett mycket gammalt namn i denna trakt. Första gången det förekommer i skriftlig form är år 1325 (Orsa 2 sid 14. vidim 1456). Det skrivs då Myelgom och namnet ska härledas till ordet mjåg som har betydelsen ”hög sandbank, älvbacke”. Ordet är släkt med mjäll och mjöl och dessa ord är bildningar av ordet mala” det krossade, söndermalda”, alltså sanden.

Flygfoto över Mjälga 1945-46. I förgrunden Tvissegatan

Foto: Harry Erikson

Dragstensgatan 1938

Dragstensgatan finnes upptagen i Förteckning över gatunamn söder om Köpingen 1938. Gatan är en tvärgata till Mjälgavägen nära riksvägen mot Falun. Vid genomgång av husförhörslängder från 1860-1870 finnes förtecknad i Mjälga en soldat med nummer 134 vid Gagnefs kompani. Soldatens namn var Jan Anders Dragsten och han var född 3/4 1815 i Asbo. Han gifte sig med Anna Jansdotter som var född 1810 i Mjälga. De var bosatta i det område där nu Dragstensgatan ligger. På andra platser i vårt land brukar annars namnet Dragsten förklaras genom att man vet att under tidigare tidsepoker kallades ursprungligen slipstenar för dragstenar (Harry Ståhl. Stora Tuna. En sockenbeskrivning s.106).

Erikersgatan 1961

Enligt Namnberedningens protokoll har denna gata fått sitt namn efter en gård från slutet av 1700-talet, som låg i detta område. Gatan sammanbinder Tundalsgatan och Tvärgatan. I husförhörslängden 1860-70 kan man utläsa att Erikers Jan Jansson Kers född 1824 och hans hustru Lisa f. Andersdotter som var född 1830 bodde på denna plats.

Grådarondellen 1992

Rondellen där riksväg 60 och 70 möter Siljansvägen fick namnet Grådarondellen.

Grönstigen 1969

Namnet på gatan var tidigare Tunagräns men då riksvägen mot Säter började byggas fick östligaste delen av Tunagräns ner mot Mjälgavägen en ny sträckning. Den ursprungliga östra delen bildade då en egen gata och den fick namnet Grönstigen eftersom nyanlagda gator i området vid denna tidpunkt fick namn efter grönska och frukter. Grönstigen löper mellan Krikonstigen och Mjälgavägen. Ett första förslag till namn var Karesgatan efter en gård i Mjälga men det förslaget ratades eftersom det innebar förväxlingsrisk med Saresgatan.

Gyllehemsvägen 1952

Gyllehemsvägen är en gata som sammanbinder Mjälgavägen med Gamla Tunavägen. Gatan fick sitt namn efter det ålderdomshem som Borlänge och Stora Tuna kommuner gemensamt byggde 1941 och som låg vid Gyllehemsvägen. 1952 skedde förändringar vid vägen och Namnkommitte'n konstaterade att vägen även fortsättningsvis borde heta Gyllehemsvägen. Något beslut då namnet ursprungligen togs har inte gått att återfinna, men 1941 var namnet med största säkerhet i bruk som namn på gatan. Namnet finns med i den förteckning av gatunamn som presenterades 1952.

Gyllerondellen 1996

En ännu ej utbyggd rondell (mars 1999) vid korsningen mellan Gyllehemsvägen och riksväg 70 nära Räddningsstationen har fått namnet Gyllerondellen.

Krikonstigen 1969

Krikonstigen som sammanbinder Grönstigen och Tundalsgatan har fått sitt namn efter kategorin frukter och bär.

Lilla Gatan 1969

”För en mindre gata som sammanbinder Nolåkersgatan med Rullgången föreslås namnet Lilla Gatan”. Denna gata fanns dock åtskilligt tidigare men hade då inget namn. Den skulle sammanbinda Nolåkersgatan med Rullgången men den

utbyggdes aldrig längre än till Starkens Gata. Tiden före sekelskiftet 1900 och fram mot 1907/08 kallades Sveagatan för Lilla gatan.

Lärkstigen 1955

Lärkstigen sammanbinder Tvisegatan och Täppgatan i dessa gators västra del närmast nuvarande riksvägen. Gatorna i området har namn efter fåglar.

Lövsångargatan 1955

Lövsångargatan är en tvärgata som leder från Täppgatan i riktning mot Gyllehemsvägen i området närmast Mjälgavägen. Gatorna i området har namn efter fåglar.

Matjesgatan 1961

I Namnberedningens protokoll kan man läsa att Träskogatan i stadsplanen blivit avklippt genom att Grådavägen utdragits åt öster mot den planerade bron. Södra delen av Träskogatan mellan kvarteren Matjesgården och Sjösgården föreslogs få namnet Matjesgatan efter Matjesgården som låg vid denna gata. Matjessläkten kan följas tillbaka i tiden till slutet på 1500- talet (Jimmy Karlsson. Matjesgården – gårds- och släktforskning). Matjes Emil bodde på gården hela sitt liv. Han var född 1873 och avled 1953. Då övertog Artur Andersson gården (Se Kälavet Arturs gata). Gården har rustats upp och är en mönstergård med olika hantverksaktiviteter.

Mjälgavägen-Tundalsgatan 1999

Fotograf. Olle Stålberg

Mjälgavägen 1938

Mjälgavägen finnes upptagen i Förteckning över gatunamn söder om Köpingen 1938. Mjälgavägen är den genom Mjälga löpande stora vägen ner till platsen för den numera rivna flottbron vid Färjegårdarna Namnet härleds från ordet mjåg som anknyter till brant sandbank eller älvbacke. Ordet mjåg är besläktat med mjäll och mjöl, och namnet Mjälga ska betyda det ”krossade, söndermalda”, vilket syftar på sanden i området. Detta enligt ortnamnsforskaren Harry Ståhl. Innan nya riksvägen mot Falun byggdes hade den norra delen av Mjälgavägen från Tundalsgatan fram till nuvarande Grådarondellen en rakare sträckning.

Nolåkersgatan 1938

Gatan finnes upptagen i Förteckning över gatunamn söder om Köpingen 1938. Namnet ska tolkas ”norrut liggande åkern, åkern norrut i byn”. Åkern låg i norra delen av Mjälga. Eivin Nolåkers i Mats Knuts, som forskat om sin släkt och byn Mats Knuts, har berättat att han inte kunnat finna att hans släkt haft någon anknytning till Mjälga varför denna förklaring till namnet kunnat uteslutas.

Olivstigen 1969

Olivstigen är en gata som sammanbinder Tvärgatan och Tvisegatan. Gatunamnet har anknytning till bär och frukter.

Pelles Krok 1938

Pelles Krok finnes upptagen i Förteckning över gatunamn söder om Köpingen 1938. Namnet har anknytning till den stora Pellesgården som låg i detta område. På denna gård bodde Pelles Anders Andersson född 1785 i Mjälga. Han gifte sig 1828 med Margareta Olsdotter, född 1799 i Nyckelby (Husförhörslängden 1850-1860). Gatan, som utgår från Matjesgatan, är en återvändsgata men var ursprungligen tänkt att anknytas till Mjälgavägen nära Tundalsgatan.

Rullgången 1938

Rullgången finnes upptagen i Förteckning över gatunamn söder om Köpingen 1938. Namnet Rullgången skulle anknyta till de rullgångar som järnet passerade genom i järnverket. Gatan har gamla anor och redan under 1920-talet började man bygga egnahem i detta område.

Rödvingegatan 1955

Rödvingegatan är en gata som sammanbinder Täppgatan med Gyllehemsvägen i området närmast nuvarande riksvägen. Namnen på gatorna i området har fått namn efter fåglar.

Skinnargatan 1938

Gatan finnes upptagen i Förteckning över gatunamn söder om Köpingen 1938. Gatan, som nu nästan helt ingår i den parkering SSAB iordningsställt, anges

ibland ligga i Borlänge by men Mjälgaområdets ursprungliga nordgräns gick vid Vintervägen. Därför ska detta område benämnas Mjälga. Även namnet Östervik har använts på detta område och det är ett sent uppkommet namn som man träffar på bl a vid läsning av gamla röstlängder. Skinnargatan, som på "Karta över gator och kvarter inom stadsplanlagt område inom Domnarvets kommun 1938" benämnes Skinnaregatan, har fått sitt namn efter den branta backe som från detta område ledde ner mot älven. Skinnarbacken låg i en del av nuvarande verksamrådet som numera är kraftigt utfyllt. Den ledde fram mot "Lortvika" där tidigare Borlänges avlopp orenat leddes ut i älven. Ordet skinnare har betydelsen skinnberedare och förmodligen har tillverkning av läderprodukter skett på denna plats. På andra sidan älven, på Islingbysidan mellan Islingby och Domnarvet, fanns tidigare ett område som benämndes Skinnarbo. Kan samma verksamhet ha skett på den platsen? Vid järnframställningen åtgick säkerligen stora mängder "skyddsmateriel" som bl a tillverkades av läder och som skulle skydda arbetarna under flera faser i arbetet med det glödande järnet.

Starkens Gata 1938

Namnet förekommer i Förteckning över Gatunamn söder om Köpingen 1938. Här bodde soldat nr 136 Gagnefs kompani. Hans namn var Erik Hansson Stark och han var född 1833 i Gylle, Stora Tuna. Hustrun Stina Andersdotter var född 1830 i Mjälga. De var bosatta i Mjälga. Någon gång mellan 1860-1869 bytte familjen efternamn till Holmgren. 1872 utvandrade man till Amerika och då stod mannen skriven som Erik Hansson Holmgren. Namn med en vokal, såsom Stark, Lång, Brask, Hägg etc, kallades ofta i dagligt tal "Starken, Lången, Brasken, Häggen". Den namnförvanskningen har säkert spelat in vid gatans namnsättning.

Träskogatan 1938

Namnet förekommer i Förteckning över Gatunamn söder om Köpingen 1938. I intervjuer med äldre borlängebor, flera födda på 1800-talet, så har dessa berättat det att det var det stora antalet hyttarbetare som gick förbi på gatan i sina hårda träskor som klapprade och hördes vida omkring, som gett gatan dess namn. Matjesmor, som bodde på Matjesgården, brukade ofta titta på arbetarna som gick förbi och konstatera: "Träskofolket får lön varje månad medan vi bara får lön en gång om året". Matjesfamiljen var bönder. Innan gatan fick sitt namn ingick gatan som en del i Mjälgagatan, ett namn som sedan länge har försvunnit. År 1961 delades Träskogatan i två delar genom att nya riksvägen mot Falun byggdes. Den nordligaste delen, fram mot SSAB, benämns numera Träskogatan medan den sydligaste har fått namnet Matjesgatan.

Tundalsgatan 1938

Gatan finnes upptagen på Förteckning över gatunamn söder om Köpingen 1938. Gatan har fått sitt namn efter folkskolläraren Anders Tundal. Tundal var född 1852 och växte upp i en bondgård som låg vid nuvarande AMI vid Gyllehemsvägens anslutning till Mjälgavägen. Han var gift med Johanna Andersdotter

Folkskollärare Anders Tundal vid Domnarvets gamla skola vid sekelskiftet 1900.

(1848-1887) och de fick sju barn.. Fyra av barnen avled i mycket unga år. Anders Tundal var en mycket engagerad person som ofta deltog i debatter och han gjorde det både muntligt och skriftligt. Han skrev artiklar i Borlänge Tidning som ofta gällde uppfostran av det unga släktet, men han publicerade även andra artiklar om samhällsproblem och pekade då speciellt på vikten av att satsa på skolan. Han var en mycket färgstark person som både hördes och syntes trots sin ringa längd. Tundalsgatan är en tvärgata till Mjälgavägen.

Tuna Gräns 1938

Namnet förekommer i Förteckning över Gatunamn söder om Köpingen 1938. Gatan sträckte sig ursprungligen från Gamla Tunavägen vid dåvarande Köpmans Foto rakt ned mot Mjälgavägen (delen närmast Mjälgavägen kallas numera Grönstigen). Gatan utgjorde till stor del gamla gränsen mot Tuna. En del av tidigare Tuna Gräns, delen mellan Sockenvägen och Grönstigen, färdigställdes aldrig utan var en åkerväg med djupa hjulspår som med visst omak även kunde användas till biltrafik. Den nuvarande delen av Tuna Gräns i Mjälgaområdet går i en böj norr om den gamla sträckningen.

Tunmatsgatan 1938

Gatan finnes upptagen i Förteckning över gatunamn söder om Köpingen 1938. Gatan är en tvärgata till Mjälgavägen och ligger nära nuvarande riksvägen mot Falun. Gatan har fått sitt namn efter Tunmats, ett av de äldsta namnen i Mjälga, en familj som hade en stor gård i detta område. I husförhörslängden 1860-70 kan man utläsa att Tunmats Jan Mattson född 1819 och hans hustru Stina Andersdotter född 1820 bodde i detta område.

Tvisegatan 1938

Gatan finnes upptagen i förteckning över Gatunamn söder om Köpingen 1938. Enligt ett namnberedningsprotokoll 1948 lämnade Dr Hällsjö en förklaring till namnet. Vid namnsättningen utgick man från gamla namn för olika brukningsdelar, ett tvise och en täppa är gamla namn på jordlotter.

Tvärgatan 1971

Gatan finnes upptagen på Förteckning över gatunamn söder om Köpingen 1938 men då med namnet Yttergatan. Tvärgatan hette alltså tidigare Yttergatan men förväxlingsrisken med Uttergatan i Övre Tjärna tvingade namnberedningen att ändra namnet Yttergatan. Det nya namnet fastställdes till Tvärgatan och skulle anspela på att gatan var en tvärgata till Mjälgavägen. Beslutet om detta togs 1971.

Täppgatan 1948

Ur Namnberedningens protokoll kan läsas: ”Från Postverket hade framhållits önskvärdheten av att den gata söder om Tvisegatan i Mjälga, som nu bebyggs med Bergslagens subventionshus, måtte åsättas namn”. Namnet fastställdes till Täppgatan. Detta namn och den tidigare namnsatta Tvisegatan har fått namn efter brukningsdelar(jordlotter).

Vintervägen 1938

Vintervägen finnes upptagen i Förteckning över gatunamn söder om Köpingen 1938 men Vintervägen är betydligt äldre. Någon motivering till namnet finnes ej i protokoll. En tänkbar förklaring kan vara att Bagaregatan, som låg på norra sidan av Korskyrkan och från Siljansvägen ledde brant ned mot dåvarande lågt liggande Västra porten, kan ha varit svår att använda vintertid. Vintervägen var inte så brant och den ledde i en svag kurva fram till Västra porten och var kanske därför ett bättre vägval vintertid.

Ärlestigen 1955

Ärlestigen, som går i en båge från och åter tillbaka till Rödvingegatan, har fått sitt namn efter ett fågelnamn i likhet med andra gator i detta område.